

По-друге, у деяких курсантів через неправильно сформований життєвий досвід складається хибне уявлення про окремі явища у мікросоціальних середовищах формувань силових відомств.

По-третє, курсантському віку властива підвищена емоційність, яка часто виражається у висуванні підвищених, ідеалізованих сподівань щодо поведінки командного та науково-педагогічного складу, що призводить до розчарувань і навіть прямих конфліктів, порушення службової дисципліни.

По-четверте, існують труднощі в засвоєнні програмного матеріалу з курсу «Етика та естетика», який вивчається на першому курсі, в адаптаційний період.

Вирішення сучасних проблем у теорії і практиці формування дисциплінованості у майбутніх правоохоронців пов'язане з необхідністю подолання основних суперечностей між:

– сучасними вимогами держави до працівників міліції і загальним станом вихованості майбутніх правоохоронців міліції, проявами негативних явищ у курсантських підрозділах ВНЗ МВС України;

– недостатньою усвідомленістю організаторами навчально-виховного процесу ВНЗ МВС України кардинального зростання ролі дисциплінованості курсантів у готовності до виконання професійних функцій та необхідністю виховання постійних кадрів у зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні;

– необхідністю здійснення виховання курсантів як складної, поліфункціональної системи і відсутністю у сучасній вітчизняній педагогічній літературі фундаментальних праць, у яких було б розкрито положення системного підходу до проблеми виховання;

– потребою майбутніх правоохоронців у розвитку моральних якостей своєї особистості і відповідними обмеженнями цього розвитку в умовах професійної діяльності;

– індивідуальними внутрішніми світоглядними позиціями курсантів, з якими вони прийшли у ВНЗ, і загальними установками науково-педагогічного складу, який намагається організувати роботу з курсантами на єдиних виховних принципах;

– вимогами статутів, керівних документів, посадових інструкцій щодо правил поведінки та виконання службових обов'язків, які звужують можливості реалізації курсантами свободи совісті, і їх прагненнями до духовної свободи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – К.: Радян. шк., 1990. – 367 с.

І. В. Глодан,

*вчитель математики першої категорії,
Тернопільська загальноосвітня школа № 30*

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Одне з найголовніших завдань загальноосвітньої школи – підготовка всесторонньо розвиненої, активної особистості, здатної до самостійних досліджень і відкриттів. Така особистість має володіти надзвичайно важливим логічним арсеналом – методами аналізу і синтезу, абстрагування й узагальнення, вміння доводити і спростовувати, порівнювати, робити правильні висновки, конкретизувати, приймати обґрунтовані, раціональні в тій чи іншій ситуації рішення. В методичній літературі та у пояснювальних записках до навчальних програм говориться про те, що учитель повинен розвивати логічне мислення учнів.

Потрібно починати розвивати логічне мислення дітей вже під час навчання у дитячому садку, тому що потім буде важко надолужити те, що втрачено, зробити мислення дітей нестандартним, навчити їх міркувати самостійно. Перші математичні знання засвоюються дитиною у певній, придатній до її розуміння системі, у якій окремі положення логічно пов'язані та впливають одне з одного.

В початковій школі для розвитку логічного мислення учнів доцільно впроваджувати дидактичні вправи [1]: магічні квадрати (знайти закономірність у розташуванні цифр та фігур, а потім заповнити декілька порожніх клітинок); гра «чарівне перетворення» (геометричні фігури перетворити на предмети, тварин, людей); лабіринт (знайти ходи між заплутаними лініями); хитрі намистинки (встановити закономірність розташування чисел у рядку, дописавши ще кілька); числові ребуси (розшифрувати приклади, записані за допомогою літер – однокові букви позначаються однаковими цифрами); цікава фігура (знайти точку на фігурі, не відриваючи руки і не повторюючи жодної лінії двічі); логічний ланцюжок (простежити, як змінюються числа на першому малюнку, використати цю закономірність під час заповнення порожніх кілець ланцюжка на наступних малюнках); бульбашки (знайти взаємозв'язок між числами в кружечках і кількістю точок, вписати відповідні числа на наступних малюнках); шостий зайвий (одне з чисел не містить тих ознак, за якими можна об'єднати решту чисел, знайти це число і вказати ознаку, що об'єднує решту чисел); логічні розмальовки (розмальовувати кольоровими олівцями піраміди з послідовністю кольорів) та ін.

Особливістю логічних умінь є те, що учень повинен не тільки аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, але і мислити, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, процесами, явищами, погоджуючи їх із законами логіки. Тому процес формування логічних умінь передбачає виконання певних, послідовних етапів.

Це зв'язано як з рівнем загальної підготовки дітей, складністю навчального матеріалу, так і з особливостями мислення дітей відповідної вікової групи. Логічне мислення стає систематичним і продуктивнішим, що сприяє систематизації знань.

Суттєву роль в ньому відіграють наукові гіпотези. У старшокласників виробляється індивідуальний стиль розв'язання пізнавальних і практичних завдань, формуються такі індивідуальні особливості мислення [2]: глибина – здатність виокремлювати суттєві ознаки при вивченні нового матеріалу і розв'язанні задач, узагальнювати їх, заглиблюватись у сутність вивченого; гнучкість – уміння долати бар'єр минулого досвіду (знань), відходити від звичних шляхів розмірковування, розв'язувати суперечність між явними знаннями і вимогами проблемної ситуації, відшуковувати оригінальні способи розв'язання проблеми; широта – можливість утримувати в пам'яті сукупність виокремлених суттєвих ознак, діяти відповідно до них, не піддаючись на провокаційні впливи зовнішніх, випадкових ознак; усвідомленість – здатність передавати у словах, графіках, схемах, моделях мету і результат мислення; самостійність – уміння самостійно ставити цілі, висувати гіпотези, розв'язувати проблеми; чутливість до допомоги – здатність враховувати результати мислення інших людей, сприймати підказку; критичність – об'єктивне оцінювання своїх і чужих думок; активність – енергійність, рішучість, у процесі розв'язання проблем, завдань; економічність – здатність розв'язувати проблему найкоротшим шляхом, відсутність непродуктивних суджень, які не наближають до розв'язку, а породжують нові проблеми. Ці індивідуальні особливості мислення характеризують рівень його розвитку і продуктивність. Тому зусилля педагогів повинні бути спрямовані на умов для оволодіння учнями старших класів логічними операціями і розвитку зазначених особливостей мислення.

З метою розвитку логічного мислення учнів вчителям необхідно на кожному уроці підбирати пізнавальні завдання. Це дасть можливість сформувати і розвинути всю різноманітність інтелектуальної творчої діяльності учня і забезпечити перехід від репродуктивних, формально логічних дій до творчих. Основна робота для розвитку логічного мислення повинна здійснюватися одночасно із роботою над задачею.

В задачі закладені великі можливості для розвитку логічного мислення. Нестандартні логічні задачі – прекрасний інструмент для такого розвитку. Найбільший ефект при розв'язанні та розумінні задач може бути досягнутий при використанні різних форм роботи над задачею, таких як: робота над вирішеною задачею; рішення задач різними способами; правильно організований спосіб аналізу задачі – від питання або від даних до питання; уявлення ситуації, описаної в задачі; поділ тексту задачі на смислові частини; моделювання ситуації за допомогою креслення, малюнка; самостійне складання задач; рішення задач з відсутніми чи зайвими даними; зміна питання задачі; складання виразів за даними задачі і їх обґрунтування; пояснення готового рішення задачі; використання прийому порівняння задач

і їхніх рішень; запис двох рішень на дошці – одного вірного, а іншого невірного; складання аналогічної задачі із зміненими даними та зворотної задачі. Щоб розвинути гнучкість логічного мислення і підтримувати в учнів інтерес до знань, потрібно на уроці давати завдання з різних розділів. Бажано використовувати ігрову форму проведення занять, чергувати індивідуальну роботу дітей з колективною роботою в групах. Доцільно заохочувати учнів самостійно створювати аналогічні завдання та ігри, оскільки це допомагає осмислити матеріал, що опрацьовується.

У процесі мислення старшокласників починають відігравати пошукові міркування. Розвивається здатність міркувати, обґрунтовувати свої судження, доводити істинність висновків, контролювати процес міркування, переходити від розгорнутих його форм, в яких обґрунтовуючи судження часто не формулюються, а маються на увазі. Завдяки цьому процес міркування стає економнішим і продуктивнішим. Формується система взаємозв'язаних узагальнених і образних операцій.

Учні 13-14 років, в яких тільки починаються складатися формальні операції, ще не спроможні розв'язувати математичні задачі без опори на певний конкретний матеріал (малюнки, креслення). Старші учні розв'язують такі задачі, але тільки за умови, коли вони можуть відштовхнутись від певних арифметичних величин.

Учні починаючи з 15 років можуть правильно міркувати, застосовуючи систему обернених операцій до задач із складним зв'язком їх елементів. Вони здатні замислюватись над своїми власними думками, їх систематизувати, на цій основі доходити до більш загальних теорій. Оволодіваючи таким інтелектуальним інструментом, яким є формальні операції, вони здатні виходити за межі актуально даної дійсності, розв'язати і ставити дедалі складніші пізнавальні задачі. При цьому цікавляться не тільки з'ясуванням теоретичних питань, а й з можливостями їх втілення в життя.

Пошук кращих способів нестандартних логічних задач, нестандартних розв'язань, традиційних задач, аналіз змісту теорем – усе це є важливими складовими на шляху розвитку логічного мислення учнів. Дуже важливо, щоб учні повірили у власні сили і здібності, зрозуміли, що без напруженої системної праці прийти до успіху неможливо. Головна робота вчителя – зробити навчання цікавим: для учня це означає посильним і успішно – результативним, для вчителя – радісним.

Творчий підхід вчителя завжди прагне пропонувати посильний рівень вимог відповідно до рівня навченості та науковості; вчити учнів концентруватися та максимально викладатися в обмежений час; дати можливість навіть слабкому учневі отримати високу оцінку, сильним учням проявляти свої творчі здібності.

Систематичне використання на уроках математики і позакласних заходів нестандартних задач і завдань, спрямованих на розвиток логічного мислення розширює математичний кругозір учнів, дозволяє впевнено орієнтуватися в закономірностях навколишньої і їхньої дійсності й активніше використовувати математичні знання в повсякденному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К.: Генеза, 1999. – 404с.
2. Савчин М.В. Вікова психологія: [Електронний ресурс] .– Режим доступу: <http://pidruchnyki.ws/16190801/>.

О. М. Зеленьк,

*здобувач II року навчання історичного факультету,
Запорізький національний університет*

ОБРАЗ НЕСТОРА МАХНА В РАДЯНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Махно та махновщина є одним із символів світового анархістського руху. У радянській історіографії і в художній літературі махновський рух трактувався однозначно – як куркульсько-бандитська контрреволюція, спрямована проти утвердження радянської влади, соціалі-